

**СЕМИНАР ЗА ЛЕКАРЕ ПРАКТИЧАРЕ – НОВА РУБРИКА ЗА
ДОСАДАШЊЕ И БУДУЋЕ ИЗАЗОВЕ ЛЕКАРСКЕ ПРОФЕСИЈЕ***Уредништво Медицинског часописа**Медицински часопис, Српско лекарско друштво, Окружна подружница Крагујевац, Крагујевац***SEMINAR FOR PRACTICING PHYSICIANS - A NEW SECTION OF THE
JOURNAL FOR THE CURRENT AND FUTURE CHALLENGES OF THE
MEDICAL PROFESSION***Editorial Board of Medical Journal**Medical Journal, Serbian Medical Society, Section Kragujevac, Kragujevac, Serbia***САЖЕТАК**

Едукативна активност сваког медицинског часописа испољава се целокупним његовим садржајем. Постоји потреба за новим формама едукативних садржаја да би се представиле чињенице које су важне у свакодневном раду лекара, као и промене садашњих околности, и оних које се очекују у блиској будућности (промене образаца оболевања, технолошки и информатички напредак, ширење масовних медија). Медицински часопис, у сарадњи са Регионалном лекарском комором за централну и западну Србију, уводи нову рубрику – Семинар за лекаре практичаре. У њој ће пажња бити посвећена претежно раду у примарној, амбулантној здравственој заштити у смислу отклањања дилема које се јављају у рутинском раду, али и садржајима који доприносе хармонизацији рада различитих нивоа и сегмената здравствене службе. Тематске области које ће бити предмет ове рубрике усаглашене су са актуелним потребама лекара у самој пракси, при чему је додатно извршена и селекција приоритета. Иницијатива укључује још три домаћа часописа, *Serbian Journal of Experimental and Clinical Research*, Рационалну терапију и Медицински часопис „ПОНС“. Медицински часопис је заинтересован и за научно-истраживачке радове који се баве медицинском едукацијом, као и за повратне информације читалаца и будућих аутора семинара који се односе на те нове активности.

Кључне речи: *журнализам, медицински, едукација, професионална; лекари.*

Развој савремене медицине пред лекаре поставља све више изазова тако да је свакодневна потреба и обавеза сваког од њих да перманентно усавршава персонална знања, вештине и ставове. Програми континуиране медицинске едукације одавно су уведени у здравствене системе и организације лекарске професије у многим земљама у свету. Искуство да многи такви програми унапређују лекарску праксу подупрто је многобројним валидним доказима, уз сазнање да је ефикасност различитих облика едукације варијабилна (1). У нашој земљи већ неко време постоји формална обавеза лекара да се

ABSTRACT

Educational activity of every medical journal is manifested throughout the entirety of its content. However, there is a need for new forms of educational content, in order to present facts that are important for the everyday work of physicians as well as other current or impending circumstances (changing patterns of diseases, technological and IT progress, expansion of mass-media). Therefore, *Medical Journal*, in cooperation with the Regional Medical Chamber for Central and Western Serbia, is introducing a new section titled *Seminar for Practicing Physicians*. Attention will be focused mainly on work in primary, ambulatory health care in resolving dilemmas that occur in everyday practice as well as on the content which contributes to the harmonization of the different levels and segments of the health care service. Thematic areas that will be the subject of this column are adapted to the current needs of physicians in the practice and an additional selection of these priorities has been made. The initiative also includes the other three national journals, *Serbian Journal of Experimental and Clinical Research*, *Rational Therapy and PONS Medical Journal*. *Medical Journal* is also interested in research papers related to the field of medical education as well as the feedback of readers and prospective authors of the seminars regarding this new activity.

Key words: *journalism, medical; education, professional; physicians.*

активно старају о свом професионалном развоју учешћем у различитим облицима континуиране едукације здравствених радника (2). При томе, институционални програми и даље представљају окосницу овог сегмента лекарског усавршавања (3, 4). Међутим, постоје разноврсне форме које омогућавају да се ова обавеза испуни, што укључује и објављивање радова (аутори, коаутори) или стручних рецензија у медицинским научним и стручним часописима (5).

Научно усмерени часописи, сами по себи, представљају драгоцен извор нових сазнања за лекаре с обзиром на то да је њихова основна улога да извештавају о резултатима нових истраживања која су ваљано спроведена. С друге стране, медицински

часописи, посебно они општег карактера, имају и додатне обавезе. Поред оригиналних научних истраживања они треба да објављују и едукативне прегледне чланке, вести, дебате, коментаре експерата, приказе књига, али и додатне прилоге који се односе на традицију или додирна подручја медицине и друге сфере људског интересовања (6–11). Овакво место медицинских часописа је, дакле, потпуно компатибилно с актуелним захтевима континуиране медицинске едукације постојећих али и будућих лекара.

Едукативна активност неког медицинског часописа практично се испољава целокупним његовим садржајем, укључујући и уско профилисан научни сегмент (12). Она представља задатак не само часописа општег типа већ и оних са специјализованим садржајем (13, 14). Ипак, чини се да је кључна одредница данашње едукативне улоге медицинског часописа оличена у потреби да осим теоријског садржаја укључи и елементе који су важни у практичном, рутинском, односно свакодневном раду лекара. Сем тога, постоје и нови додатни чиниоци који убрзавају потребу за хармонизацијом важећих дијагностичко-терапијских стандарда, као што су промене образаца оболевања и деловања етаблираних терапијских интервенција (15). Зато уредништва и издавачи непрестано проналазе оптималне форме едукативних садржаја које треба да буду у складу како са захтевима здравственог система, тако и с перманентим технолошким достигнућима. Убрзани развој у области информатичких технологија и масовних медија обликује нове културолошке матрице које утичу на многе чиниоце важне за планирање и спровођење медицинске едукације (16–20).

Медицински часопис, у сарадњи са Регионалном лекарском комором за централну и западну Србију, уводи нову рубрику – Семинар за лекаре практичаре. Циљ текстова који ће се објављивати у овој рубрици јесте унапређење знања и вештина лекара у свакодневној клиничкој пракси. Пажња ће бити посвећена претежно раду у примарној, амбулантној здравственој заштити у смислу отклањања дилема који се јављају у рутинском раду, али и садржајима који доприносе хармонизацији рада различитих нивоа и сегмената здравствене службе. У *Медицинском часопису* је већ постојала слична рубрика, али је она углавном попуњавана рукописима које су аутори самоиницијативно достављали (21). Спорадично присуство оваквих семинара, слободан избор тема и неуједначен фокус били су велики практични недостатак поменуте рубрике.

Од сада ће тематске области које ће бити предмет ове рубрике бити усаглашене са горућим потребама лекара у самој пракси, при чему ће, додатно, бити

извршена и селекција приоритета (табела 1). Уз то, тежња је да рубрика постане стална и да, уколико прилив прикладних рукописа дозволи, обимом и бројем публикованих рукописа не буде круто ограничена. *Медицински часопис* ће задржати и досадашње текстове који у целини или делом имају значај за практични рад, као што су прегледни чланци, прегледи литературе, прикази књига с одабраним темама и друго. Сви такви едукативни текстови убудуће ће бити обележени и одговарајућим графичким решењима у садржају броја. Свеукупно, *Медицински часопис* ће следити пут многих домаћих и међународних реномираних часописа који су едукацију лекара практичара поставили за један од својих важних задатака (22–24).

Рукописи за ову рубрику треба да буду практично оријентисани, писани јасно и концизно и да, сходно теми, садрже есенцијалне чињенице о важећим дијагностичким и терапијским алгоритмима обољења и стања, лековима и дозним протоколима. Пожељна поглавља ових семинара такође су и осврти на најважније домаће и међународне водиче добре праксе и друге савремене доказе из валидних студија а, по потреби, и разматрање могућих контроверзи, и предлога како да се оне оптимално реше. Радови ће се обавезно подносити и објављивати на српском језику, са насловом и сажетком и на енглеском, а могу се и у целини публиковати двојезично. Аутори треба да назначе тематски оквир којем припада поднети рад. Обим и унутрашња структура рукописа треба да буде прилагођена датој теми и претходно наведеним принципима. Семинари за лекаре практичаре подлежу стандардној евалуацији рукописа који се подносе *Медицинском часопису*, укључујући и рецензију, али по приоритетној, убрзаној процедури, што је у складу са препорученом праксом (25). Током припреме рукописа аутори претходно могу да контактирају уредништво ради додатних информација и упутстава.

Такође, *Медицински часопис* је заинтересован за праћење утицаја радова публикованих у рубрици „Семинар за лекаре у пракси“ на унапређење стручних перформанси лекара, клиничких исхода лечених болесника, а самим тим и здравствене заштите у целини. Сазнања да ефикасност едукативних интервенција зависи од форме и садржаја датог програма и да је процес доношења одлука у лекарској професији врло сложен отварају широке могућности за научно-истраживачки рад у овој области (1, 26–28). Методолошки приступ истраживањима која се односе на медицинску едукацију може бити разноврстан и има своје специфичности. Упркос томе, у свету су такве студије веома раширене (29).

С друге стране, код нас нема много истраживања овог типа са доследно спроведеним методолошким захтевима. Оне које су доступне већином су усмерене на непосредне исходе (енгл. *post-course design*) (30). Проспективне студије дизајна интервенције у здравственом систему представљале би веома погодан методолошки приступ у нашим условима, а могле би да се спроведу у појединачним здравственим установама или чак и у мањим организационим целинама (31). На пример, једна скорашња опсежна студија недвосмислено је доказала изразите предности активног едукативног рада током мултидисциплинарне интеракције лекара специјалиста за унапређење прописивања антимикуробних лекова на хируршким одељењима (32). Друга, мањег обима, наговестила је значај едукативне интервенције унапређења фармакотерапије ургентних хируршких болесника (33). Уколико би *Медицински часопис* у будућности имао прилике да евалуира и публикује резултате истраживања у области медицинске едукације тиме би постављене циљеве не само испунио већ и проширио, у складу са валидном научно-истраживачком методолошком оријентацијом (34).

Иницијатива укључује још три домаћа часописа, *Serbian Journal of Experimental and Clinical Research* (www.medf.kg.ac.rs/sjecr/index.php), *Рационалну терапију* (www.medrat.edu.rs/Cirilica/mapa.html) и *Медицински часопис ПОНС* (www.ponsjournal.info). Радове за семинар из датих тематских оквира аутори могу да подносе и наведеним часописима, према претходно описаним принципима, а сходно ближим инструкцијама њихових уредништва. Тема „Основни принципи комуникације на релацији лекар–пацијент и фактори који утичу на комуникацију од стране лекара: емпатија, симпатија, антипатија, асертивност – едукација и тренинг“, биће ускоро представљена у часопису *Рационална терапија* (Јанковић С., персонална комуникација). Уредништва часописа

координисаће своје активности на овом плану како би лекарима обезбедили разноврсне и правремене садржаје. Свака додатна сугестија читалаца и будућих аутора семинара више је него добродошла.

АУТОРИ И ЗАХВАЛНОСТ

Чланови уредништва *Медицинског часописа* коју су дали ауторски допринос рукопису су: Драган Р. Миловановић, Мирјана Варјачић, Љиљана Мијатовић Теодоровић, Снежана Живанчевић Симоновић, Гордана Тончев, Драгана Игњатовић Ристић, Драган Чановић, Небојша Крстић, Слободан Обрадовић, Бранко Ристић, Предраг Чановић, Дејан Баскић, Александар Ђукић и Ранко Голијанин.

Аутори захваљују Слободану Јанковићу, Драгутину Арсићу и Владимиру Јаковљевићу, главним уредницима часописа, на корисним сугестијама у обликовању завршне верзије рукописа. Уредништво захваљује члановима посебних одобра за медицинско образовање и за јавно здравље и примарну здравствену заштиту у државној пракси Регионалне лекарске коморе за централну у западну Србију, Станку Барлову, Милану Пауновићу, Слађани Илић и Гордани Ђокић, на сарадњи током стручних разматрања иницијативе и дефинисања актуелних тематских оквира.

AUTHORS AND ACKNOWLEDGMENT

The members of the Editorial Board of Medical Journal who contributed to the authorship of the paper are: Dragan R. Milovanovic, Mirjana Varjagic, Ljiljana Mijatovic Teodorovic, Snezana Zivancevic Simonovic, Gordana Toncev, Dragana Ignjatovic Ristic, Dragan Canovic, Nebojsa Krstic, Slobodan Obradovic, Branko Ristic, Predrag Canovic, Dejan Baskic, Aleksandar Djukic and Ranko Golijanin.

Табела 1. Тематски оквири за рубрику „Семинар за лекаре у пракси“, према редоследу приоритета.

Приоритетне теме
<ol style="list-style-type: none"> 1. Палијативно збрињавање у примарној здравственој заштити; 2. <i>Burn out</i> синдром, или синдром изгарања; 3. Прехоспитално збрињавање пацијената са ургентним кардиолошким стањима: инфаркт миокарда, хипертензивна криза и малигни поремећаји ритма; 4. Етичке и медицинске дилеме у кариопулмонарној реанимацији; 5. Дијагностика сезонских вирусних инфекција у примарној здравственој заштити.
Остале теме
<ol style="list-style-type: none"> 1. Значај саветовалишта у примарној здравственој заштити за оболеле од дијабетеса мелитуса; 2. Иницијално збрињавање политрауматизованих пацијената у саобраћајним незгодама; 3. Етиологија, клиничка слика и лечење уртикарија у дечјем узрасту; 4. Хитна стања у раду лекара опште медицине; 5. Премалигне лезије грлића материце у амбуланти диспанзера за жене; 6. Старење и болести везане за старење – специфичности рада лекара са овом популацијом пацијената; 7. Фактори ризика за кардиоваскуларне болести и њихова превенција у примарној здравственој заштити; 8. Коморбидитети кардиолошких болесника.

The authors would like to thank Slobodan Jankovic, Dragutin Arsic and Vladimir Jakovljevic, the journal editors, for helpful suggestions in shaping the final version of the manuscript. Editorial Board would like to thank the members of the special boards of the Regional Medical Chamber of the Central and Western Serbia, Special Board of Medical Education and the Special Board of Public Health and Primary Care Practices in State Institutions, Slavko Barlov, Milan Paunovic, Sladjana Ilic and Gordana Djokic, for the cooperation during the professional considerations of the current initiative and defining the thematic framework.

ЛИТЕРАТУРА

- Bloom BS. Effects of continuing medical education on improving physician clinical care and patient health: a review of systematic reviews. *Int J Technol Assess Health Care* 2005; 21: 380–5.
- Jovanović S, Protić M, Jovanović Lj, Bogdanović Živkov M. Kontinuirana medicinska edukacija kod nas i u svetu. *Timočki medicinski glasnik* 2006; 31: 31–6.
- Radak Đ, Dedović S, Nikolić R. Centar za kontinuiranu medicinsku edukaciju, Medicinski fakultet, Beograd. *Srp Arh Celok Lek* 2004; 132: 59–63.
- Kontinuirana edukacija. Najave seminara i programa i Kalendar kurseva kontinuirane medicinske edukacije 2013. Kragujevac: Fakultet medicinskih nauka Univerziteta u Kragujevcu, 2013. (<http://www.medf.kg.ac.rs/studije/cme/index.php>).
- Pravilnik o bližim uslovima za sprovođenje kontinuirane edukacije za zdravstvene radnike i zdravstvene saradnike. Beograd: Ministarstvo zdravlja Republike Srbije, 2010. (<http://www.zdravstvenisavetsrbije.gov.rs/dokumenta/zakoni/PravilnikOBližimUslovimaZaSprovođenjeKontinuiraneEdukacije.pdf>).
- Joseph A. The role of a general medical journal. *BMJ* 2004; 328: 591.
- Pantović M, Milovanović S, Milovanović D, i ost. Utemeljivači srpske medicine – dr Vladimir Vujić. *Ser J Exp Clin Res* 2009; 10: 5–8.
- Arsić D, Radovanović D. PONS medicinski časopis: ćirilica za srpsku kulturnu baštinu. *Med Čas* 2011; 45(Suppl 1): 25. (apstrakt).
- Jakovljević V. Prikaz knjige. Dragan R, Milovanović, Slobodan M. Janković: Kontrola motiliteta gastrointestinalnog i genitourinarnog trakta. Medicinski fakultet, Kragujevac, 2010. *Med Čas* 2011; 45(4): 40.
- Podolsky SH, Greene JA, Jones DS. The evolving roles of the medical journal. *N Engl J Med* 2012; 366: 1457–61.
- Milovanović DR, Varjačić M. Umetnost u biomedicinskim časopisima. *PONS Med Č* 2012; 9(Suppl 1): s28. (apstrakt).
- Markert RJ. Enhancing medical education by improving statistical methodology in journal articles. *Teach Learn Med* 2013; 25: 159–64.
- Freeman P. Why health professions education in the *Journal of Public Health Policy*? *J Public Health Policy* 2012; 33(Suppl 1): S1–2.
- McCann PD. Education: the mission of The American *Journal of Orthopedics*. *Am J Orthop (Belle Mead NJ)* 2013; 42: 62.
- Redshaw CH, Stahl-Timmins WM, Fleming LE, Davidson I, Depledge MH. Potential changes in disease patterns and pharmaceutical use in response to climate change. *J Toxicol Environ Health B Crit Rev* 2013; 16: 285–320.
- Jevtović IM. Telemedicina: budućnost koja je već počela. Kragujevac: Medicinski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, 2008.
- Pollart SM, Caelleigh AS. Changing conversations, changing culture: a medical education journal club. *Med Educ* 2011; 45: 1134.
- Biswas T. Role of journal clubs in undergraduate medical education. *Indian J Community Med* 2011; 36: 309–10.
- Felton DA. Now offering: *Journal of Prosthodontics* online continuing dental education. *J Prosthodont* 2012; 21: 87.
- Jankovic SM, Babic M, Barudzic N, et al. Effects of a facebook profile devoted to drug use in pregnancy on the discovery of inappropriate drug use by pregnant females in the former Yugoslav republics. *Ser J Exp Clin Res* 2012; 13: 3–7.
- Pantelić M, Pervulov S. Tehnički aspekti embolizacije unutrašnjih spermatičnih vena u lečenju varikokele. *Med Čas* 2012; 46: 168–72.
- Folayan MO, Faponle A, Lamikanra A. Seminars on controversial issues. A review of the pharmacological approach to the management of dental anxiety in children. *Int J Paediatr Dent* 2002; 12: 347–54.
- Cardoso F, Seppi K, Mair KJ, Wenning GK, Poewe W. Seminar on choreas. *Lancet Neurol* 2006; 5: 589–602.
- Zecevic M. The editorial world at The Lancet Medical Journal. PowerPoint slides. Retrieved from website of Vojnosanitetski pregled of Medical Military Academy, Belgrade, 2013. (<http://www.vma.mod.gov.rs/zecevic-vma-2012.ppt>).
- Ghali WA, Cornuz J, McAlister FA, Wasserfallen JB, Devereaux PJ, Naylor CD. Accelerated publication versus usual publication in 2 leading medical journals. *CMAJ* 2002; 166: 1137–43.

26. Djordevic ND, Jankovic SM. Characteristics of decision-making process during prescribing in general practice. *Vojnosanit Pregl* 2006; 63: 279–85.
27. Rotgans JI. The themes, institutions, and people of medical education research 1988–2010: content analysis of abstracts from six journals. *Adv Health Sci Educ Theory Pract* 2012; 17: 515–27.
28. Fowler L, Gottschlich MM, Kagan RJ. Burn center journal club promotes clinical research, continuing education, and evidence-based practice. *J Burn Care Res* 2013; 34: e92–8.
29. Boet S, Sharma S, Goldman J, Reeves S. Review article: medical education research: an overview of methods. *Can J Anaesth* 2012; 59: 159–70.
30. Gajic V, Raškovic A, Milojevic D, Gajic S, Jovanovic B, Lazarevic O. Značaj kontinuirane edukacije lekara opšte prakse u prehospitalnoj primeni mera više životne potpore. *ABC – časopis urgentne medicine* 2009; 9: 79–84.
31. Milovanović DR. Vrste intervencija sa ciljem ostvarivanja racionalne farmakoterapije. *Pharmaca Serbica* 2010; 2(3): 11–4.
32. Ružic Zečević D. Edukacija specijalista opšte hirurgije kao mera unapredjenja propisivanja antibiotika. Doktorska disertacija. Kragujevac: Fakultet medicinskih nauka Univerziteta u Kragujevcu, 2012.
33. Nikolić M. Uticaj edukativne intervencije na konzervativno lečenje crevne pseudoopstrukcije i paralitičkog ileusa neostigminom u Urgentnom centru Kliničkog centra Kragujevac. *Rac Ter* 2012; 4: 1–9.
34. Sullivan GM; Members of the Editorial Board. Publishing your education work in the journal of graduate medical education. *J Grad Med Educ* 2010; 2: 493–5.